

²¹ Черненко А. К. Указ. соч. – С. 16.

²² Маркин А. В. Логическая сущность диалектики / Вектор науки ТГУ. – 2011. – № 1 (4). – С. 85.

Резюме

Джавадов Х. А. Общие основы формирования методологии исследования проблем эффективности гражданского судопроизводства.

Статья посвящена рассмотрению общих основ формирования методологии исследования эффективности гражданского судопроизводства. Анализируются точки зрения на место методологии в структуре науки и ее содержание. Также уделяется внимание роли логики и диалектики в методологии процессуальных исследований. Аргументируется позиция о квалификации методологии в качестве структуры организации и развития научного знания.

Ключевые слова: гражданский процесс, исследование, юриспруденция, методология, логика, диалектика.

Резюме

Джавадов Х. А. Загальні засади формування методології дослідження проблем ефективності цивільного судочинства.

Стаття присвячена розгляду загальних засад формування методології дослідження ефективності цивільного судочинства. Аналізуються точки зору на місце методології в структурі науки та її зміст. Також приділяється увага ролі логіки і діалектики в методології процесуальних досліджень. Аргументується позиція про кваліфікацію методології в якості структури організації та розвитку наукового знання.

Ключові слова : цивільний процес, дослідження, юриспруденція, методологія, логіка, діалектика.

Summary

Javadov H. General bases of formation of methodology of research of problems of efficiency of civil legal proceedings.

Article is devoted to consideration of the general bases of formation of methodology of research of efficiency of civil legal proceedings. The points of view to the place of methodology in structure of science and its contents are analyzed. Also the attention of a role to logic and dialecticians in methodology of procedural researches is paid. The position about qualification of methodology as structure of the organization and development of scientific knowledge is reasoned.

Key words: civil process, research, law, methodology, logic, dialectics.

УДК 347.457

С. М. ЛЕПЕХ

Світлана Михайлівна Лепех, доцент, кандидат юридичних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ДОГОВОРОМ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУ НА ВИМОГУ ОДНІЄЇ ЗІ СТОРІН

Значне поширення споживчого кредитування в Україні обумовило потребу деталізації правового регулювання таких відносин з урахуванням тенденцій процесу гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу, а також акцентуванням уваги на проблемах функціонування механізмів споживчого кредитування, зауважених банківською та судовою практикою.

Проблеми правового регулювання відносин споживчого кредитування досліджували такі науковці, як А. Ю. Бабаскін, І. А. Безклубий, В. В. Вітрянський, О. М. Іванов та ін. Однак серед низки проблем, які потребують подальшого вивчення та вирішення у сфері споживчого кредитування, особливий інтерес становлять питання припинення такого виду договірних зобов'язань. Як свідчить судова практика, найбільш поширеними серед спорів, що виникають з кредитних правовідносин, є справи щодо дострокового припинення цих зобов'язань. Метою цієї статті є аналіз особливостей застосування окремих підстав припинення зобов'язань споживчого кредитування, з'ясування їхньої правової сутності, пошук нових підходів щодо вирішення окреслених дискусійних питань і розробка окремих законодавчих змін для вдосконалення правового регулювання відносин у сфері споживчого кредитування.

Підстави та порядок припинення зобов'язань врегульовані нормами Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), окремі особливості припинення кредитних зобов'язань визначені Законами України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р., «Про захист прав споживачів» в редакції від 1 грудня 2005 р. (далі – ЗУ «Про захист прав споживачів»). Дострокове припинення зобов'язань за договором споживчого кредиту на вимогу однієї зі сторін може мати місце насамперед у таких випадках: розірвання договору за рішенням суду (ст. ст. 651, 652 ЦК України); відмова від одер-

жання кредиту (ч. 2 ст. 1056 ЦК України); відмова від надання кредиту (ч. 1 ст. 1056 ЦК України); відкликання згоди на укладення договору споживчого кредиту (ч. 6 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів»); дострокове повернення кредиту з ініціативи позичальника (ч. 8 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів»); дострокове повернення кредиту на вимогу кредитодавця (ч. 10 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів»).

Розірвання договору споживчого кредиту в судовому порядку на вимогу позичальника може мати місце з підстав, передбачених ст. ст. 651, 652 ЦК України. Найчастіше позичальники зверталися до суду з вимогами про розірвання договорів споживчого кредиту у зв'язку із істотною зміною обставин, якими сторони керувалися при укладенні такого договору. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у постанові Пленуму «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин» від 30 березня 2012 р. № 5 зазначає, що «при вирішенні спорів щодо розірвання кредитного договору з посиланням, зокрема, на світову фінансову кризу чи інші суттєві обставини суд має враховувати положення частини другої статті 652 ЦК і виходити з того, що закон пов'язує можливість розірвання договору безпосередньо не з наявністю істотної зміни обставин, а з наявністю одночасно чотирьох умов, визначених частиною другою цієї статті, при істотній зміні обставин. Саме по собі зростання/коливання курсу іноземної валюти не є достатньою підставою для розірвання кредитного договору на підставі статті 652 ЦК, оскільки зазначене стосується обох сторін договору й позичальник при належній завбачливості міг, виходячи з динаміки зміни курсів валют із моменту введення в обіг національної валюти та її девальвації, передбачити в момент укладення договору можливість зміни курсу гривні України до іноземної валюти, а також можливість отримання кредиту в національній валюті». Таке тлумачення норми закону не є безспірним. У науковій літературі під такою істотною зміною обставин визнаються значне знецінення національної валюти¹, «дефолт»², значні інфляційні процеси³. Дійсно, якщо спеціалісти в даній сфері не змогли спрогнозувати такий високий індекс інфляції, значне зростання курсу іноземної валюти і, відповідно, знецінення національної, яке в Україні триває з 2008 р. й донині, то чи можна вважати, що позичальники при отриманні кредитів в іноземній валюті до їх заборони у 2011 р. могли передбачити такий рівень фінансової кризи навіть при належній завбачливості. Однак у контексті цієї проблеми слід звернути увагу на інший аспект. Однією із обставин, яка має бути в наявності для розірвання чи зміни умов договору у зв'язку з істотною зміною обставин і передбачена п. 4 ч. 2 ст. 652 ЦК України, є те, що «із суті договору або звичаїв ділового обороту не випливає, що ризик зміни обставин несе заінтересована сторона». Схоже, ця обставина сформульована і в Модельних правилах європейського приватного права: «Ш.-1:110:2(с) боржник не приймав на себе і від нього не можна було розумно очікувати, що він прийняв на себе ризик такої зміни обставин»⁴. Питання розподілу договірних ризиків, а саме ризику зміни валютного курсу, має в цьому питанні вирішальне значення. Саме договір є найбільш оптимальним засобом розподілу ризиків, які виникають в цивільному обороті. Однак щодо договорів споживчих валютних кредитів, укладених до їх законодавчої заборони⁵, яка продовжує діяти, в законодавстві немає спеціальної норми стосовно розподілу між сторонами майнових наслідків ймовірного зростання курсу іноземної валюти. У випадку, коли згідно із ч. 2 ст. 533 ЦК України у зобов'язанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти на день платежу, якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом. Отже, слід виходити з того, що ризик зміни курсу іноземної валюти має покладатись за загальним правилом на платника в грошовому зобов'язанні.

Згідно із ч. 1 ст. 1056 ЦК України кредитодавець має право відмовитися від надання позичальникові передбаченого договором кредиту частково або в повному обсязі у разі порушення процедури визнання позичальника банкрутом або за наявності інших обставин, які явно свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений. Також ч. 3 цієї ж статті містить положення про те, що у разі порушення позичальником встановленого кредитним договором обов'язку цільового використання кредиту кредитодавець має право також відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором. Зі змісту п. 22, 23 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про захист прав споживачів» випливає, що споживач може використовувати кредитні кошти для придбання товарів, робіт, послуг для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю. Переважно в договорах споживчого кредиту ця умова окреслюється досить узагальнено, наприклад, «на поточні витрати» і, як наслідок, довести невиконання цієї умови досить складно. Відсутність у законодавстві вимоги щодо чіткого визначення цільового використання кредитних коштів є невиправданим, оскільки кредитодавці розміщують в основному залучені кошти. Встановлення законодавчої вимоги щодо чіткого визначення в договорі мети використання отриманих позичальником коштів сприятиме їх поверненню.

Відповідно до ч. 2 ст. 1056 ЦК України позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо інше не встановлено договором або законом. Щодо застосування даної норми для врегулювання відносин споживчого кредитування, то насамперед слід з'ясувати співвідношення такого права позичальника із його правом на відкликання згоди на укладення договору споживчого кредиту, передбаченого ч. 6 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів». Якщо відмовитися від надання кредиту позичальник може в частині або в повному обсязі, однак лише до настання строку його надання, то відкликати згоду може лише щодо всієї суми кредиту протягом 14 днів з моменту передачі споживачеві примірника укладеного договору (ч. 6 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів»), а отже, вже і після передачі йому кредитних коштів.

Відкликання згоди оформляється письмовим повідомленням, яке споживач зобов'язаний подати особисто або через уповноваженого представника чи надіслати кредитодавцю до закінчення 14-денного строку. Оскільки таке повідомлення вчиняється в простій письмовій формі, то і довіреність представника теж може бути у такій формі.

З відкликанням згоди на укладення договору про надання споживчого кредиту споживач повинен одночасно повернути кредитодавцю кошти або товари, одержані згідно з договором. Спірним є застосування терміна «одночасно» в даній ситуації, оскільки не зрозуміло, чи зобов'язаний позичальник разом з письмовим повідомленням передати готівкою або внести на рахунок відповідну суму кредиту чи придбаний товар (тоді дійсно матиме місце вчинення таких дій одночасно), чи може вчинити таку передачу протягом певного строку з моменту повідомлення кредитодавця про відкликання згоди. Доцільно передбачити для цього визначений пунктом «б» ч. 3 ст. 14 Директиви 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. про кредитні угоди для споживачів (далі – Директива) 30-денний строк і обчислювати його з дня, наступного після особистого вручення чи відправлення кредитодавцю повідомлення, при цьому більш тривалий строк не може бути встановлено договором. Споживач має сплатити відсотки за період між моментом одержання коштів та моментом їх повернення за ставкою, встановленою в договорі, однак не зобов'язаний сплачувати будь-які інші збори у зв'язку з відкликанням згоди. Тобто, кредитодавець не має права на будь-які компенсації.

Кредитодавець зобов'язаний повернути споживачеві кошти, сплачені ним згідно з договором про надання споживчого кредиту, але не пізніше, ніж протягом семи днів. За кожний день затримки повернення споживачу коштів, сплачених ним згідно з договором про надання споживчого кредиту понад установлений строк (сім днів), споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка суми, належної до повернення кредитодавцем. Невизначеним є момент, з якого слід обчислювати зазначений семиденний строк, а відтак пропонується обчислювати його з дня, наступного після отримання кредитодавцем повідомлення позичальника про відкликання такої згоди (відмову від договору).

У разі реалізації позичальником права на відкликання згоди такий договір слід вважати розірваним внаслідок односторонньої відмови від нього, але не нікчемним чи неукладеним. Доцільним видається уточнення в законі моменту такого розірвання – дата відправлення повідомлення поштою або подання заяви особисто чи через представника.

Те ж саме право позичальника відповідно до ст. 14 Директиви називається правом на припинення участі. Оскільки в Главах 47–53 ЦК України загалом механізму відкликання згоди на укладення цивільно-правових договорів не передбачено, а за правовою сутністю це є різновидом односторонньої відмови від договору, то в споживчому кредитуванні теж немає потреби оперувати спеціальним, недостатньо визначеним за змістом поняттям «відкликання згоди». Водночас доцільно акцентувати увагу на правових наслідках відмови кожною зі сторін на різних стадіях динаміки кредитних зобов'язань.

Також споживач наділений правом дострокового повернення споживчого кредиту, у тому числі шляхом збільшення суми періодичних виплат (ч. 8 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів»). Такий правочин вчиняється позичальником незалежно від згоди на це кредитодавця. Якщо споживач скористався правом повернення споживчого кредиту шляхом збільшення суми періодичних виплат, то кредитодавець зобов'язаний здійснити відповідне коригування кредитних зобов'язань споживача у бік їх зменшення. Позичальник у разі дострокового повернення споживчого кредиту сплачує відсотки за період фактичного використання кредитних коштів та вартість усіх послуг, пов'язаних з обслуговуванням та погашенням кредиту.

Кредитодавцю забороняється відмовляти споживачу в прийнятті платежу у разі дострокового повернення споживчого кредиту. Кредитодавцю забороняється встановлювати споживачу будь-яку додаткову плату, пов'язану з достроковим поверненням споживчого кредиту. Умова договору про надання споживчого кредиту, яка передбачає сплату споживачем будь-якої додаткової плати у разі дострокового повернення споживчого кредиту, є нікчемною.

Відповідно до ч. 10 ст. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів» кредитодавець має право вимагати дострокового повернення споживачем кредитних коштів у разі порушення споживачем умов договору в таких випадках: 1) затримання сплати частини кредиту та/або відсотків щонайменше на один календарний місяць, а за споживчим кредитом, забезпеченим іпотекою, та за споживчим кредитом на придбання житла, щонайменше – на три календарні місяці; 2) перевищення сумою заборгованості суми кредиту більш як на десять відсотків; 3) несплати споживачем більше однієї виплати, яка перевищує п'ять відсотків суми кредиту; 4) іншого істотного порушення умов договору про надання споживчого кредиту. Правова сутність такої вимоги кредитодавця в науковій літературі та судовій практиці викликала певні дискусії. Так, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у п. 29 постанови Пленуму «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин» № 5 від 30 березня 2012 р. наголошує, що «при вирішенні спорів про дострокове повернення кредиту суд має враховувати положення статей 1050, 1054 ЦК і виходити з того, що якщо договором встановлено обов'язок позичальника повернути кредит частинами (із розстроченням), то в разі прострочення повернення чергової частини кредитодавець має право вимагати дострокового повернення частини кредиту, що залишилася, та сплати процентів, належних йому від суми кредиту. Передбачене ст. 1050 ЦК право кредитодавця вимагати від позичальника дострокового повернення частини кредиту, що залишилася, є самостійним. Реалізація такого права жодним чином не залежить від пред'явлення кредитодавцем вимог про розірвання

кредитного договору відповідно до положення статті 651 ЦК». Отже, зроблено висновок про самостійність вимог про дострокове повернення кредитних коштів та розірвання кредитного договору. З таким тлумаченням погодитись не можна, і обумовлене воно вочевидь тим, що законодавець є досить непослідовним у використанні термінології. В одних випадках передбачається право на розірвання договору, в тому числі шляхом відмови від нього, а в інших – одразу право на повернення позичених коштів. Однак, якщо кредитор надається правом на реституцію, то розірвання договору, зокрема, і внаслідок відмови вже маєтись на увазі.

Верховний Суд України в постанові № 6-190цс14 від 21 січня 2015 р. висловив правову позицію про те, що «пред'явивши вимогу про повне дострокове погашення заборгованості за кредитом, сплати відсотків за користування кредитом та пені, кредитор відповідно до частини другої ст. 1050 ЦКУ змінив строк виконання основного зобов'язання...» Деякі науковці дотримуються аналогічної позиції. Так, наприклад, О. В. Оболонкова зазначає, що надання кредитору права вимагати дострокового виконання зобов'язання означає виникнення у нього можливості в односторонньому порядку вимагати наближення строку виконання зобов'язання боржником. Відповідно, при пред'явленні такої вимоги змінюються лише строки виконання зобов'язання, але його характер та мета – належне виконання – не змінюються⁶.

Позиція щодо визначення правової сутності вимоги кредитодавця про дострокове повернення суми кредиту у випадках порушення позичальником умов договору як зміни умов договору (зміни строку виконання обов'язку позичальником) є спірною, зважаючи на те, що правовим наслідком зміни умов договору, зокрема і зміни строку виконання обов'язків позичальником, є продовження дії самого зобов'язання, а не його припинення. Натомість у випадку пред'явлення кредитодавцем такої вимоги у зв'язку з неналежним виконанням позичальником обов'язків він має на меті припинити кредитне зобов'язання. Пред'явлення такої вимоги кредитодавцем не залежить від волі позичальника, такий односторонній правочин спрямований на припинення відповідних договірних відносин. Відповідно, більш обґрунтованим буде пояснювати реалізацію права кредитодавця на дострокове повернення суми кредиту як реституційну вимогу, обумовлену односторонньою відмовою від договору/зобов'язання, а не зміною його умов. Викладені дискусійні тлумачення обумовлені тим, що в разі розірвання договору, яке матиме місце також і за односторонньої відмови від нього, згідно із ч. 2 ст. 653 ЦК України зобов'язання сторін припиняються. Відповідно, припиняються і забезпечувальні зобов'язання як акцесорні. Саме цим обумовлені спроби науковців та практиків вбачати у праві кредитодавця про дострокове повернення суми кредиту самостійну вимогу, не пов'язану з розірванням кредитного договору. Вирішенням цієї проблеми є уточнення положень ст. 653 ЦК України. Зокрема, ч. 2 пропонується викласти в такій редакції: «У разі розірвання договору зобов'язання сторін припиняються, крім тих, які пов'язані із захистом порушених прав сторін та третіх осіб». Таке формулювання зазначеної норми чітко вказуватиме на те, що в разі односторонньої відмови від договору, розірвання його за рішенням суду чи домовленістю сторін не припинятимуться кредитні зобов'язання в частині повернення простроченої суми, процентів, комісійних платежів, а відповідно – і в частині акцесорних забезпечувальних зобов'язань, насамперед застави (п. 1 ч. 1 ст. 593 ЦК України), поруки (ч. 1 ст. 559 ЦК України).

Якщо кредитор надає на основі умов договору про надання споживчого кредиту вимагає здійснення внесків, строк сплати яких не настав, або повернення споживчого кредиту, такі внески чи повернення споживчого кредиту можуть бути здійснені споживачем протягом тридцяти календарних днів, а за споживчим кредитом, забезпеченим іпотекою, та за споживчим кредитом на придбання житла – шістдесят календарних днів з дня одержання повідомлення про таку вимогу від кредитодавця. Безперечно, не можна сподіватися на те, що на вимогу кредитодавця позичальник матиме можливість повернути усю кредитну суму негайно, тому встановлення законодавцем такого строку є цілком виправданим. Якщо протягом цього періоду споживач усуне порушення умов договору про надання споживчого кредиту, вимога кредитодавця втрачає чинність. При зверненні з такою вимогою кредитор не може у будь-який спосіб вимагати будь-якої плати або винагороди від споживача за таке звернення.

Отже, проведене дослідження дало змогу виявити низку проблем, пов'язаних із припиненням зобов'язань на вимогу однієї зі сторін договору споживчого кредиту та запропонувати можливі варіанти їх вирішення.

¹ *Карпетов А. Г.* Расторжение нарушенного договора в российском и зарубежном праве / А. Г. Карпетов. – М. : Статут, 2007. – С. 172.

² *Витрянский В. В.* Кредитный договор: понятие, порядок заключения и исполнения / В. В. Витрянский. – М. : Статут, 2005. – С. 187.

³ *Соменков С. А.* Расторжение договора в гражданском обороте: теория и практика / С. А. Соменков. – М. : МЗ-Пресс, 2005. – С. 75.

⁴ *Модельные правила европейского частного права* / пер. с англ.; науч. ред. Н. Ю. Рассказова. – М. : Статут, 2013. – С. 219.

⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг : Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3795-VI.

⁶ *Оболонкова Е. В.* Односторонний отказ от исполнения обязательства : научно-практическое исследование / Е. В. Оболонкова. – М. : Юридическая фирма «Контракт»; Волтерс Клувер, 2010. – С. 52.

Резюме

Ленех С. М. Припинення зобов'язань за договором споживчого кредиту на вимогу однієї зі сторін.

У статті досліджуються підстави та порядок дострокового припинення зобов'язань за договором споживчого кредиту на вимогу позичальника чи кредитодавця. Автором виділено особливості відмови від такого договору в односторонньому порядку, проведено порівняння законодавчих механізмів відмови від кредитного договору, відкликання згоди на укладення договору споживчого кредиту, розірвання його в судовому порядку. В результаті проведеного дослідження пропонуються зміни цивільного законодавства.

Ключові слова: споживчий кредит, припинення, одностороння відмова, розірвання.

Резюме

Ленех С. М. Прекращение обязательств по договору потребительского кредита по требованию одной из сторон.

В статье исследуются основания и порядок досрочного прекращения обязательств по договору потребительского кредита по требованию заемщика или кредитора. Автором выделены особенности отказа от такого договора в одностороннем порядке, проведено сравнение законодательных механизмов отказа от кредитного договора, отзыва согласия на заключение договора потребительского кредита, расторжения его в судебном порядке. В результате проведенного исследования предлагаются изменения гражданского законодательства.

Ключевые слова: потребительский кредит, прекращение, односторонний отказ, расторжение.

Summary

Lepekh S. Cessation of obligations in consumer credit contract at the request of one party.

In the article discovered causes and proceedings pre-term cessation of obligations in consumer credit contract at the request of borrower or creditor. Author extracted the features of unilateral renunciation in such contract, made comparison of legislative mechanisms in credit contract renunciation, withdrawal agreement for the conclusion of consumer credit contract, dissolution him in the court action. As a research's result author suggest changes in civil law.

Key words: consumer credit, cessation, unilateral renunciation, dissolution.

УДК 336.711:351.822

А. О. ОЛЕФІР

Андрій Олександрович Олефір, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ДЕСТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У ст. 42 Конституції України проголошено право кожного на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Для цього держава забезпечує захист конкуренції і не допускає зловживання монополією становищем на ринку. Не акцентуючи увагу на рівні правового захисту конкуренції в Україні, підприємці, як такі, та малий і середній бізнес, зокрема, для незалежності діяльності та дотримання прийнятної рівня рентабельності потребують державної підтримки або, принаймні, створення базових макроекономічних умов для діяльності (розумна грошово-кредитна, фіскальна і тарифна політика, дебіюрократизація господарської діяльності). Проте зазначені передумови реалізації права на підприємницьку діяльність залишилися поза увагою законодавця. Також дане право, на основі якого і має зростати середній клас, не знайшло необхідного правового забезпечення в основних міжнародно-правових документах, на що звертає увагу Д. В. Задихайло, підкреслюючи публічно-правовий характер цієї проблеми¹.

Поряд із міфом про державну зацікавленість у розвитку малого і середнього підприємництва, сфера господарювання містить також інші «фантоми». Наприклад, це ринковий саморозвиток, що на практиці відповідає інтересам монополістів, судження про неефективність держави як власника, про обов'язкову економічну ефективність соціальних об'єктів, про безальтернативність ліберального монетаристського курсу, про шкідливість емісії національної валюти, про незалежність Національного банку України (далі – НБУ). Ці хибні уявлення роблять неможливим стає економічне зростання, тому в їх поширенні зацікавлені конкуренти Української держави. У цій публікації вважаємо за необхідне зупинитися на окремих вузлових проблемах грошово-кредитної політики України, як механізми антикризового регулювання економіки «останньої інстанції».

Дослідженню правового статусу НБУ і особливостей надання банківських послуг приділяють увагу такі науковці, як М. М. Агарков, Ю. В. Ващенко, Г. А. Гаджієва, С. В. Глібо, Д. В. Задихайло, А. М. Колодій,